

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Krakowie

LKR.4101-032-01/2014

P/14/084

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/14/084 – Zarządzanie własnością intelektualną w szkołach wyższych
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Krakowie
Kontroler	Tomasz Gawel, doradca ekonomiczny, upoważnienie do kontroli nr 92204 z 7 stycznia 2015 r. (dowód: akta kontroli str. 1-2)
Jednostka kontrolowana	Akademia Górniczo-Hutnicza im. Stanisława Staszica w Krakowie, al. Adama Mickiewicza 30, 30-059 Kraków (dalej AGH lub Uczelnia)
Kierownik jednostki kontrolowanej	Prof. dr hab. inż. Tadeusz Słomka – Rektor AGH (dowód: akta kontroli str. 3)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna¹

W latach akademickich 2011/2012-2013/2014² na AGH istniał skuteczny system zachęt i wsparcia na poziomie administracyjnym, organizacyjnym i merytorycznym, aby chronić i komercjalizować wyniki badań naukowych i prac rozwojowych.

Uczelnia posiadała strategię zarządzania własnością intelektualną, a także adekwatne do niej procedury wewnętrzne, w tym regulamin ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej na AGH³.

Na AGH stworzono system umożliwiający identyfikowanie wartościowych pomysłów, powstających na gruncie akademickim, oraz gromadzenie danych o posiadanych zasobach własności intelektualnej. Centrum Transferu Technologii (dalej CTT lub Centrum) prowadziło na bieżąco – zgodny z Regulaminem – rejestr obejmujący: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografię układów scalonych, znaki towarowe i know-how. Centrum prawidłowo dokonywało oceny i selekcji dóbr niematerialnych zgłaszanych przez twórców, podejmując decyzje o zgłoszeniu bądź odmowie zgłoszenia danego dobra do ochrony prawnej.

W ocenie NIK podejmowano właściwe działania w zakresie ochrony prawnej dóbr niematerialnych. Dokonano 420 zgłoszeń i rejestracji tych dóbr do ochrony prawnej, przy czym w ostatnim roku kontrolowanego okresu nastąpił ich spadek o 11,5% w porównaniu do poprzedniego roku (ze 148 do 131). Przyjęto także do stosowania odpowiednie wzory umów. W 29 z 32 zbadanych umowach wykonawczych (tj. 90,6%) zawarto postanowienia dot. zabezpieczenia praw własności intelektualnej Uczelni lub postanowienia dot. przeniesienia tych praw na zamawiającego – zgodne z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi AGH.

Zauważyć jednak należy, że pomimo wzrostu posiadanych praw do patentów i know-how, odpowiednio, ze 119 i 25 w pierwszym badanym roku do 150 i 43 w ostatnim roku objętym kontrolą, to dobra niematerialne objęte ochroną miały niski potencjał komercjalizacyjny, na co wskazują wyjaśnienia dziekanów wydziałów i fakt, że prawie połowa przypadków wygaśnięcia patentów i praw ochronnych nastąpiła po 3 latach od zgłoszenia do ochrony prawnej. Zabezpieczono środki na pokrycie kosztów związanych z ochroną własności intelektualnej Uczelni. Przychody z tego tytułu wyniosły w kontrolowanym okresie 3 821 419 zł i przewyższyły koszty o 723 295 zł, przy czym w 2 ostatnich latach zaznaczyła się przewaga kosztów nad przychodami, odpowiednio, o 189 373 zł i o 254 138 zł.

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową. W niniejszym wystąpieniu zastosowano ocenę opisową.

² Okres objęty kontrolą NIK.

³ Uchwała nr 73/2011 Senatu AGH z 20 kwietnia 2011 r. w sprawie regulaminu ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej na AGH. Dalej *Regulamin*.

Na AGH podejmowano aktywne działania w celu transferu technologii z nauki do biznesu. Efektem tych działań był wzrost w ostatnich 2 latach badanego okresu liczby udzielanych licencji na wynalazki i know-how, odpowiednio, z 5 do 11 i z 4 do 7 oraz utrzymywanie się na tym samym poziomie licencji na programy komputerowe i algorytmy (23-22), a także rosnąca liczba spółek typu *spin-off*.

Stwierdzone w toku kontroli nieprawidłowości miały charakter formalny i nie wpłynęły faktycznie na kontrolowaną działalność Uczelni.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Wspomaganie naukowców w rozwijaniu wiedzy przydatnej z punktu widzenia komercjalizacji

Opis stanu faktycznego

1.1. 4 marca 2009 r. Senat AGH uchwalił misję Uczelni oraz strategię jej rozwoju na lata 2008-2012⁴. Przyjęto m.in., że AGH winna stać się swoistym konsorcjum akademicko-gospodarczym rozwijającym własną aktywność gospodarczą poprzez tworzenie warunków do transferu technologii i inkubacji przedsiębiorczości. Strategia przewidywała m.in. działania:

- wspomagające współpracę krajową i międzynarodową w dziedzinie badań naukowych, do których zaliczono m.in.: *opracowanie szablonów umów konsorcyjnych, dwustronnych i innych w zakresie współpracy naukowej*;
- w zakresie transferu technologii i ochrony własności intelektualnych, do których zaliczono: *szkolenie pracowników AGH dla zwiększenia aktywności innowacyjnej; obsługę administracyjną działalności patentowej i innowacyjnej (zabezpieczenie i sprzedaż własności intelektualnej); aktywną współpracę z przemysłem i gospodarką celem zdobywania rynku dla transferu prac innowacyjnych z AGH; rozwój baz danych w zakresie transferu technologii*;
- w zakresie dalszego rozwoju Centrum, do których zaliczono m.in.: *utworzenie w wyniku przekształcenia z części CTT samodzielnej jednostki gospodarczej AGH (spółki), co umożliwi pozyskiwanie środków zewnętrznych; opracowanie zasad funkcjonowania firm typu „spin-off” i ich wdrożenie na Uczelni*.

(dowód: akta kontroli str. 36-42)

6 marca 2013 r. Senat AGH uchwalił aktualnie obowiązującą strategię rozwoju Uczelni⁵. Przyjęta strategia ustala jako priorytet w obszarze nauki *prowadzenie badań naukowych na najwyższym poziomie, ścisły kontakt z przemysłem, otoczeniem gospodarczym oraz pozyskiwanie środków na badania*. Do najważniejszych celów AGH w tym obszarze zaliczono m.in. *wspieranie działalności innowacyjnej i wdrożeniowej o zasięgu krajowym i międzynarodowym, a także stymulowanie aktywności naukowej pracowników w zakresie przygotowywania publikacji naukowych, wzrostu liczby zgłoszeń patentowych, opracowań nowych technologii, prototypowych urządzeń oraz ich wdrażanie*. Wśród zadań mających prowadzić do osiągnięcia ww. celów znalazły się m.in.:

- *wspieranie działań mających na celu tworzenie konsorcjów naukowo-przemysłowych, których zadaniem jest aplikowanie o różnego rodzaju projekty badawcze*;
- *weryfikacja i przestrzeganie zasad korzystania z efektów pracy twórczej pracowników na cele komercyjne, zgodnie z wewnętrznym regulaminem ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej w AGH*;
- *stymulowanie działań prowadzących do wzrostu liczby zgłoszeń patentowych, opracowań nowych technologii, prototypowych urządzeń oraz ich wdrażania*.

W strategiach rozwoju 4 wydziałów Uczelni⁶, tj.: Inżynierii Mechanicznej i Robotyki; Elektrotechniki, Automatyki, Informatyki i Inżynierii Biomedycznej; Odlewnictwa; Inżynierii

⁴ Uchwały nr 37/2009 i nr 38/2009 Senatu AGH z 4 marca 2009 r. w sprawie misji AGH oraz strategii rozwoju AGH w latach 2008-2012.

⁵ Uchwała nr 19/2013 Senatu AGH z 6 marca 2013 r. w sprawie strategii rozwoju AGH.

⁶ Wybranych do kontroli z tego zakresu.

Materiałowej i Ceramiki – zawarto zapisy wskazujące na przyjęcie celów zbieżnych z ww. celami strategii rozwoju AGH oraz ustalenie zadań służących do osiągnięcia tych celów.

(dowód: akta kontroli str. 43-51, 90)

Wyjaśniając model strategii stosowany przez Uczelnię w latach akademickich 2011/2012-2013/2014 Prorektor ds. Współpracy podał m.in., że AGH, zarządzając własnością intelektualną w badanym okresie, realizowała głównie strategię uzyskiwania ochrony wyników prac naukowych i badawczych. *Rozwiązania techniczne, zgłaszane przez Wydziały Uczelni do ochrony prawnej, były w Centrum Transferu Technologii analizowane pod kątem zdolności patentowej i ochronnej (nowości, poziomu wynalazczego, użyteczności). Tylko pozytywna ocena poziomu innowacyjności rozwiązania stanowiła przesłankę wystąpienia do Urzędu Patentowego RP z wnioskiem o udzielenie patentu lub prawa ochronnego, względnie prawa z rejestracji.*

Dla wyników prac naukowo-badawczych dokonanych w AGH, a ocenianych jako atrakcyjne dla gospodarki i posiadające wysoki potencjał komercyjny, podejmowano działania w celu wyeliminowania, w sytuacji ich przemysłowego wykorzystania, możliwości naruszenia obcych praw wyłącznych, wykonując analizy porównawcze z zakresem chronionym na rzecz osób trzecich – strategia asekuracji.

W warunkach uzyskania – od pracowników AGH współpracujących w sposób ciągły z przedsiębiorstwami danej dziedziny techniki, względnie z ogólnie dostępnych publikacji – informacji o naruszeniu lub prawdopodobieństwie naruszenia prawa własności intelektualnej AGH, podejmowane były działania wyjaśniające stan faktyczny i po potwierdzeniu naruszenia dokonywano wystąpień z pismem ostrzegawczym i ofertą zawarcia umowy licencyjnej. W analizowanym okresie sporadycznie występujące sytuacje kończyły się polubownie, bez konieczności dochodzenia roszczeń na drodze sądowej – strategia obrony.

Strategia obrotu własnością intelektualną była realizowana poprzez:

- *udzielanie licencji na korzystanie z własności intelektualnej i sprzedaż własnych praw wyłącznych;*
- *przedstawianie własnych dokonań i rozwiązań na targach i konferencjach, zarówno krajowych, jak i zagranicznych;*
- *publikowanie, co kwartał, informacji o zgłoszonych w UPRP wynalazkach i wzorach użytkowych oraz udzielonych prawach wyłącznych w Newsletterze, który rozsyłany był elektronicznie do firm, które znajdują się w bazie Uczelni.*

(dowód: akta kontroli str. 126-130)

20 kwietnia 2011 r. Senat AGH uchwalił Regulamin, który został wprowadzony w życie 1 października 2011 r. – zarządzeniem Rektora AGH⁷. W Regulaminie określono m.in.:

- jego cele (tj. zapewnienie ochrony wyników działalności twórczej pracowników AGH oraz zwiększenie dla pracowników i Uczelni korzyści związanych z korzystaniem ze stworzonej własności intelektualnej; stworzenie warunków ułatwiających uzyskanie tej własności poprzez jednoznaczne zdefiniowanie procedur, wskazanie osób odpowiedzialnych za podejmowanie decyzji oraz określenie źródeł finansowania kosztów ochrony; zabezpieczenie uzyskania przez AGH praw do dóbr niematerialnych, stworzonych przez jej pracowników w wyniku wykonywania obowiązków ze stosunku pracy w najszerszym możliwym zakresie);
- podstawowe definicje, przyjęte dla potrzeb stosowania Regulaminu;
- ogólne zasady ochrony własności intelektualnej na AGH;
- zasady dotyczące: powstania lub nabycia przez Uczelnię praw do dóbr niematerialnych stworzonych przez jej pracowników, praw przysługujących wspólnie kilku podmiotom, zgłoszeń dóbr niematerialnych w ramach AGH oraz zgłoszeń do ochrony, komercjalizacji dóbr niematerialnych;
- zadania i skład Komisji.

(dowód: akta kontroli str. 4-25)

⁷ Zarządzenie nr 25/2011 Rektora AGH z 30 września 2011 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej w AGH.

22 stycznia 2014 r. wątpliwości co do legalności treści jednego z punktów Regulaminu (tj. pkt 3.4.4) zgłosiło Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

(dowód: akta kontroli str. 313-318)

5 marca 2014 r. Senat Uczelni dokonał zmian w Regulaminie⁸. Zmiany dotyczyły postanowień Regulaminu stwierdzających m.in., że:

- w przypadku wniesienia przez studenta lub doktoranta, w ramach wykonywania obowiązków studenta lub doktoranta, wkładu twórczego w powstanie dobra chronionego prawami własności przemysłowej, programu komputerowego, bazy danych lub wyników prac badawczych, chronionych jako „know-how”, AGH nabywa prawa do tego dobra i wyników prac badawczych z chwilą ich stworzenia (pkt 3.4.4).
- na żądanie kierownika właściwej jednostki organizacyjnej AGH, student lub doktorant, zobowiązany jest do potwierdzenia na piśmie nabycia przez AGH praw do Dóbr Niematerialnych przez niego stworzonych (pkt 3.4.5);
- autorskie prawa majątkowe do prac doktorskich i habilitacyjnych oraz innych publikacji o charakterze naukowym pozostają przy ich twórcach, przy czym wyniki prac badawczych zawarte w tych pracach należą do AGH (pkt 4.4.3).

(dowód: akta kontroli str. 4-25)

Wymienione zapisy Regulaminu ograniczały prawa autorskie studentów i doktorantów oraz ich prawa do uzyskania patentów na wynalazki lub prawa ochronne na wzór użytkowy, albo prawa z rejestracji wzoru przemysłowego, przysługujące im z mocy art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych⁹ i art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo własności przemysłowej¹⁰. W świetle art. 41 ust. 1 pkt 1 ustawy o prawie autorskim, autorskie prawa majątkowe mogły przejść na inne osoby wyłącznie w drodze dziedziczenia lub na podstawie umowy, jeżeli ustawa nie stanowiła inaczej.

Prorektor ds. Współpracy wyjaśnił m.in., że Regulamin, w brzmieniu, w jakim został wprowadzony w życie, przygotowywała na zlecenie AGH zewnętrzna Kancelaria Prawna [...] Po stwierdzeniu przez AGH, że niektóre zapisy dotyczące studentów i doktorantów są niezgodne z ww. ustawami podjęto prace nad zmianą regulaminu [...] Do dnia zmiany regulaminu nie stwierdzono przypadku skorzystania przez AGH z przedmiotów praw własności intelektualnej studentów i doktorantów wbrew ich woli.

(dowód: akta kontroli str. 310-312)

1.2. Regulamin, wprowadzony na podstawie art. 86c Prawa o szkolnictwie wyższym, zawierał elementy określone w ust. 1 pkt 1 lit. a-c tego artykułu, a ponadto:

- umożliwiał określenie obowiązków i uprawnień do dóbr niematerialnych zarówno pracodawcy, jak i pracowników, a także osób trzecich korzystających z zasobów AGH;
- stwarzał warunki ułatwiające uzyskanie ochrony własności intelektualnej;
- usystematyzował proces zarządzania własnością intelektualną Uczelni i uwzględniał jej wymagania i specyficzne warunki;
- uzupełniał, w dopuszczalnym zakresie, uregulowania ustawy o prawie autorskim oraz Prawa własności przemysłowej – z wyjątkiem przypadku opisanego w pkt 1.1 niniejszego wystąpienia;
- wprowadził procedury przyjazne dla twórców i stanowiące dla nich niewielkie obciążenie administracyjne.

(dowód: akta kontroli str. 5-25, 30-32, 131-157)

W wyjaśnieniach uzyskanych od 11 twórców – pracowników AGH, którzy w badanym okresie zgłosili największą liczbę wynalazków – tylko jedna osoba zwróciła uwagę na potrzebę zmiany Regulaminu, tj. doprecyzowanie zasad podziału korzyści finansowych uzyskanych z praw przysługujących Uczelni do dóbr intelektualnych w następujący sposób: 60% dla twórców, 25% dla centrali AGH i 15% dla wydziału AGH (Regulamin przewiduje 60% dla twórców i 40% dla AGH).

(dowód: akta kontroli str. 131-157)

⁸ Uchwała nr 21/2014 Senatu AGH z 5 marca 2014 r. w sprawie zmiany uchwały nr 73/2011 w sprawie regulaminu ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej na AGH.

⁹ Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm. Dalej *ustawa o prawie autorskim*.

¹⁰ Dz. U. z 2013 r., poz. 1410. Dalej *Prawo własności przemysłowej*.

W wyjaśnieniach dotyczących trudności, jakie Uczelnia napotkała w związku z obowiązkiem wdrożenia w życie nowych rozwiązań ustawowych Prorektor ds. Współpracy zwrócił uwagę na niejednoznaczne zapisy w Prawie o szkolnictwie wyższym, stwierdzając:

- art. 86e ust. 2 – przeniesienie praw do wyników badań naukowych lub prac badawczo-rozwojowych oraz know-how związanego z tymi wynikami (w tym prawa do wynalazków, wzorów użytkowych wzorów przemysłowych, topografii układów scalonych itp.) w przypadku podjęcia decyzji o niekomercjalizacji powinno następować po wyrażeniu przez pracownika chęci przejęcia tych praw (np. poprzez złożenie stosownego oświadczenia) i powinno pokryć rzeczywiste koszty poniesione przez uczelnię przy wytworzeniu danego dobra niematerialnego. Kwota 10% minimalnego wynagrodzenia za pracę (aktualnie 175 zł) wydaje się być nieadekwatna do rzeczywistych kosztów;
- art. 86f ust. 4 – ustawodawca drastycznie ograniczył prawa twórców/autorów do otrzymywania wynagrodzenia (ust. 1) i uczelni do otrzymywania środków od twórców/autorów (ust. 2) do 5 lat od dnia uzyskania pierwszych środków z tytułu komercjalizacji dobra niematerialnego. Według twórców jest to sprzeczne z ustawą Prawo własności przemysłowej i ustawą o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

(dowód: akta kontroli str. 126-130)

1.3. 1 marca 2007 r. utworzono CTT, jako pozawydziałową jednostkę organizacyjną AGH¹¹. Zasady jej funkcjonowania określał regulamin zatwierdzony przez Senat Uczelni¹². Zapisano w nim m.in., że celem powołania CTT jest stworzenie mechanizmów ułatwiających i intensyfikujących transfer innowacyjnych technologii i wiedzy z AGH do przedsiębiorców i innych instytucji zewnętrznych, a tym samym zwiększenie przychodów AGH z tego tytułu. Dla realizacji tego celu Centrum miało współpracować z wydziałami Uczelni, Akademickim Inkubatorem Przedsiębiorczości (AIP) oraz z innymi jednostkami AGH, a także z przedsiębiorstwami i instytucjami zewnętrznymi.

(dowód: akta kontroli str. 74-79)

W skład CTT wchodziło początkowo pięć komórek organizacyjnych, a od 15 lutego 2012 r. – sześć¹³. Działowi Transferu Technologii przypisano zadania:

- obsługa organizacyjna i formalnoprawna sprzedaży i innych form udostępniania praw własności intelektualnej;
- obsługa organizacyjna, merytoryczna i formalnoprawna zawierania umów wdrożeniowych, licencyjnych i udostępniania know-how;
- obsługa rozliczeń przychodów z zawieranych transakcji i umów;
- informacja i doradztwo odnośnie do możliwości i procedur transferu technologii;
- informacja i doradztwo odnośnie do możliwości pozyskiwania wsparcia finansowego transferu technologii;
- obsługa portalu CTT w zakresie transferu technologii.

Do zadań Działu Ochrony Własności Intelektualnej należało:

- opracowanie, wdrożenie, nadzór nad przestrzeganiem wewnętrznych procedur ochrony własności intelektualnej;
- realizacja krajowych i zagranicznych procedur patentowania;
- szkolenia w zakresie prawa autorskiego i prawa własności przemysłowej;
- informacja i doradztwo w zakresie ochrony własności intelektualnej;
- obsługa portalu CTT w zakresie ochrony własności intelektualnej.

Dział Współpracy z Gospodarką miał przypisane m.in.:

- budowę i zarządzanie interaktywną bazą danych technologii, ekspertów i wyposażenia;
- promocję oferty badawczej i technologicznej AGH dla przedsiębiorców i inwestorów.

Do zadań Głównego Specjalisty – Zastępcy Dyrektora CTT ds. Przedsiębiorczości Akademickiej należała m.in. współpraca z Krakowskim Centrum Innowacyjnych Technologii INNOAGH sp. z o.o. (INNOAGH).

(dowód: akta kontroli str. 75-80)

¹¹ Zarządzenie nr 9/2007 Rektora AGH z 19 lutego 2007 r. w sprawie utworzenia na Uczelni jednostki organizacyjnej Centrum Transferu Technologii AGH.

¹² Uchwała nr 8/2007 Senatu AGH z 31 stycznia 2007 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu Centrum Transferu Technologii AGH.

¹³ Uchwała nr 114/2006 Senatu AGH z 25 października 2006 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości AGH.

W 2010 r., na podstawie uchwały Senatu Uczelni¹⁴, AGH założyła spółkę celową INNOAGH ze 100% udziałem Uczelni. Spółka jest quasi funduszem inwestycyjnym AGH, którego celem jest doradztwo i wsparcie pracowników naukowych zainteresowanych zakładaniem innowacyjnych firm typu *spin-off* (tworzonych w oparciu o własność intelektualną powstająca na Uczelni) oraz inwestowanie w nie, głównie poprzez wnoszenie aportem praw do patentów, know-how, a także gotówki.

Spółki typu *spin-off* są zakładane przez pracowników AGH dla rynkowego wykorzystania swojej wiedzy i wyników prac badawczych. Uczelnia nie obejmuje udziału w kapitale i nie jest inwestorem w tych spółkach. W jej imieniu robi to INNOAGH.

Dotychczas we wszystkich 12 spółkach typu *spin-off*, utworzonych w latach 2010-2014, INNOAGH objęła mniejszościowe udziały w zamian za wkład pieniężny, a technologie stanowiące własność intelektualną AGH zostały wniesione za pośrednictwem umów licencyjnych zawartych przez te spółki z Uczelnią (warunki oraz zasady transferu wiedzy i technologii ustalane były każdorazowo z CTT).

Przyjęty na Uczelni model transferu technologii i komercjalizacji innowacyjnych rozwiązań zakładał pełną synergię dwóch podmiotów realizujących różne, uzupełniające się ścieżki komercjalizacji – pośrednią (INNOAGH) oraz bezpośrednią (AGH).

(dowód: akta kontroli str. 91-96, 424-443)

1 stycznia 2007 r. na AGH utworzono AIP, jako pozawydziałową jednostkę organizacyjną Uczelni¹⁵. Zasady jej funkcjonowania określał regulamin AIP zatwierdzony przez Senat AGH¹⁶. Do celów działania AIP zaliczono m.in. wspieranie przedsiębiorczości pracowników, doktorantów i studentów AGH oraz upowszechnianie nauki, a w szczególności upowszechnianie osiągnięć naukowych tych osób. W regulaminie AIP postanowiono m.in., że *własność intelektualna powstała w ramach działalności prowadzonej w AIP przez pracowników, doktorantów i studentów AGH będzie stanowić współwłasność tych osób i AGH na zasadach określonych w umowie (§ 14 ust. 6).*

(dowód: akta kontroli str. 83-89)

Dyrektor AIP wyjaśniła m.in., że AIP nigdy nie zawarł umowy określonej w § 14 ust. 6 tego regulaminu. Jak podała, celem tej regulacji było umożliwienie AIP zawierania umów z beneficjentami AIP o przeniesienie praw autorskich majątkowych, praw do patentów, czy znaków towarowych, jednak utrwaliła się praktyka, zgodnie z którą wszelkie kwestie związane z własnością intelektualną znajdowały się w kompetencjach CTT. Dodała także, że trwają prace nad dostosowaniem zapisów regulaminu AIP do obowiązujących przepisów oraz ukształtowanej na AGH praktyki.

(dowód: akta kontroli str. 307-309)

Uczelnia zapewniała naukowcom pomoc rzeczników patentowych. W badanym okresie, w Dziale Ochrony Własności Intelektualnej zatrudnionych było trzech rzeczników patentowych¹⁷. Zarówno CTT, jak i wydziały AGH miały również możliwość zlecenia rzecznikom patentowym spoza Uczelni wykonanie czynności związanych ze zgłoszeniem wynalazku/wzoru użytkowego do Urzędu Patentowego RP (UPRP) lub do zagranicznego urzędu patentowego. W okresie objętym kontrolą:

- Centrum 15 razy zlecało wykonanie takich czynności rzecznikom patentowym spoza Uczelni (8 zleceń dot. zgłoszeń zagranicznych, 7 – w drodze umów cywilnoprawnych obejmujących łącznie 102 wynalazki/wzory użytkowe – zgłoszeń krajowych);
- wydziały AGH 55 razy zlecały wykonanie ww. czynności rzecznikom patentowym spoza Uczelni (50 zleceń dot. zgłoszeń zagranicznych, 5 – zgłoszeń krajowych).

(dowód: akta kontroli str. 106, 113-120, 201)

Wyjaśniając przyczyny zlecenia podmiotom zewnętrznym usług obejmujących czynności związane ze zgłoszeniem wynalazku/wzoru użytkowego do UPRP lub zagranicznego urzędu patentowego, Prorektor ds. Nauki podał m.in.: *W ostatnim okresie nastąpiło wyraźne*

¹⁴ Uchwała nr 166/2009 Senatu AGH z 16 grudnia 2009 r. w sprawie utworzenia przez AGH spółki pn. *Krakowskie Centrum Innowacyjnych Technologii INNOAGH sp. z o.o.*

¹⁵ Zarządzenie nr 27/2006 Rektora AGH z 30 grudnia 2006 r. w sprawie utworzenia na Uczelni jednostki organizacyjnej: Akademicki Inkubator Przedsiębiorczości AGH.

¹⁶ Uchwała nr 114/2006 Senatu AGH z 25 października 2006 r. w sprawie zatwierdzenia regulaminu Akademickiego Inkubatora Przedsiębiorczości AGH.

¹⁷ Jednego z nich zatrudniono od stycznia 2012 r.

zaktywizowanie pracowników AGH w zakresie ochrony prawnej wyników prac badawczych i naukowych, przy czym tendencja wzrostowa występuje od kilku kolejnych lat. [...] W warunkach wielodziedzinowej techniki rozwiązań powstających w AGH, w latach akademickich 2011/2012-2013/2014 występował problem z brakiem wystarczającej ilości rzeczników patentowych zatrudnionych na etacie w CTT, a zwłaszcza rzecznika z wykształceniem elektrotechnicznym, informatycznym i elektronicznym oraz uprawnieniami rzecznika europejskiego, a także brakiem wolnych rzeczników na rynku pracy. Pełne zrozumienie techniczne rozwiązania jest warunkiem koniecznym dla jakościowo skutecznej ochrony wynalazku, co przy wynalazkach z 55-ciu dziedzin techniki, bo tyle jest kierunków występujących na 18-tu wydziałach, jest trudne do spełnienia przy aktualnym potencjale CTT. Wobec rosnącego znaczenia ochrony patentowej oraz komercjalizacji dóbr niematerialnych [...] władze AGH przyjęły strategię wspomagania własnych rzeczników patentowych zewnętrznymi kancelariami patentowymi. Ponadto przeważająca ilość zgłoszeń do zagranicznych urzędów patentowych była finansowana z grantów (Patent Plus – wsparcie patentowania wynalazków, [...] Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka – poddziałanie 1.3.2 "Wsparcie ochrony własności przemysłowej tworzonej w jednostkach naukowych w wyniku prac B+R" oraz Projekt badawczy IniTech), których finansowanie obejmowało między innymi obsługę zewnętrznych kancelarii patentowych (finansowanie kosztów niezbędnych do przygotowania i dokonania zgłoszenia patentowego w procedurze międzynarodowej w trybie PCT, regionalnej do EPO lub procedurze krajowej do urzędu państwa innego niż Rzeczpospolita Polska, w tym również czynności rzecznika patentowego). W pozostałych przypadkach zlecenie zewnętrznym kancelariom usług obejmujących czynności związane ze zgłoszeniem wynalazków do zagranicznych urzędów patentowych było spowodowane brakiem osoby posiadającej uprawnienia europejskiego rzecznika patentowego. W latach akademickich 2011/2012-2013/2014 Dział Ochrony Własności Intelektualnej koordynował, nadzorował i monitorował wszystkie czynności związane z dokonywaniem zgłoszeń do zagranicznych urzędów patentowych.

(dowód: akta kontroli str. 473-477)

Pomoc prawna dla jednostek organizacyjnych Uczelni zapewniona była przez Zespół Radców Prawnych zlokalizowany w Pionie Biura Rektora AGH. Obsługę organizacyjną spraw kadrowo-płacowych tych jednostek zapewniał Dział Kadrowo-Płacowy w Pionie Ogólnym, a obsługę finansowo-księgową – służby finansowe w Pionie Kwestury.

W okresie objętym kontrolą Uczelnia zabezpieczyła środki finansowe potrzebne na ochronę własności intelektualnej, a wszystkie zgłoszenia dóbr niematerialnych – spełniające warunki wynalazcze – miały zapewnione środki na ochronę.

(dowód: akta kontroli str. 106, 121-125)

1.4. Uczelnia realizowała obowiązek kształcenia w zakresie ochrony własności intelektualnej:

- w roku akademickim 2011/2012 – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007 r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki¹⁸;
- w latach akademickich 2012/2013-2013/2014 – zgodnie z rozporządzeniem Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego¹⁹.

(dowód: akta kontroli str. 158-164)

Spośród 15 wydziałów prowadzących na Uczelni studia III stopnia (w okresie objętym kontrolą) jedynie na 4 realizowano programy nauczania, które przewidywały treści z zakresu ochrony własności intelektualnej, co było niekorzystne z punktu widzenia budowania świadomości znaczenia własności intelektualnej wśród doktorantów.

(dowód: akta kontroli str. 166-167)

¹⁸ Dz. U. z 2007 r., Nr 164, poz. 1166 ze zm.

¹⁹ Dz. U. z 2011 r., Nr 253, poz. 1520.

W kontrolowanym okresie na AGH obroniono:

- 25 868 prac dyplomowych²⁰, z tego: 8 632 w pierwszym, 8 778 w drugim i 8 458 w trzecim roku akademickim;
- 406 prac doktorskich, z tego: 126 w pierwszym, 133 w drugim i 147 w trzecim roku akademickim.

Udział rozpraw doktorskich zrealizowanych na zlecenie/we współpracy z sektorem przedsiębiorstw lub sektorem publicznym w całkowitej liczbie prac doktorskich wyniósł w latach akademickich 2011/2012-2013/2014, odpowiednio: 11,9%, 10,5% i 10,2%.

(dowód: akta kontroli str. 161, 165)

Poza działaniami systemowymi wynikającymi z cyt. wyżej regulacji prawnych, podejmowano także działania mające na celu budowanie świadomości znaczenia własności intelektualnej wśród pracowników Uczelni. Do tych działań można zaliczyć m.in.:

- zorganizowanie konferencji pt. *Wdrożenie regulaminu ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej* (w 2011 r.);
- zamieszczenie Regulaminu na portalu AGH i udostępnienie pracownikom (w 2011 r.);
- zorganizowanie seminarium pt. *Regulamin ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej* (w 2012 r.);
- przeprowadzenie szkolenia pt. *Oprogramowanie Open Source – zarządzanie prawami własności intelektualnej* (w 2012 r.);
- przeprowadzenie szkolenia z udziałem ekspertów z UPRP pt. *Patent na sukces – skuteczna ochrona innowacji* (w 2013 r.);
- zorganizowanie (w ramach Światowego Tygodnia Przedsiębiorczości) warsztatów pt. *Rozpowszechnianie informacji prasowych oraz materiałów promocyjnych w Internecie – aspekty prawne i praktyczne* (w 2013 r.);
- zorganizowanie warsztatów dot. prowadzenia poszukiwań w patentowych bazach danych Europejskiego Urzędu Patentowego pt. *EPO Patent Information Tools* (w 2014 r.).

(dowód: akta kontroli str. 170-175, 304)

Z wyjaśnień dziekanów 14 wydziałów Uczelni²¹ wynika, że w okresie objętym kontrolą wspierano inicjatywy pracowników zmierzające do transferu wiedzy i technologii, w tym prowadzenie badań nakierowanych na wdrożenie.

(dowód: akta kontroli str. 340-412)

Według Regulaminu:

- przychód z tytułu komercjalizacji, podlegający podziałowi w ramach Uczelni, dzielony miał być następująco: twórca – 60% przychodu, AGH – 40% (pkt 7.5.7);
- wypłata kwoty przewidzianej dla kilku twórców będących pracownikami AGH dokonywana miała być na podstawie oświadczenia o wysokości wkładów twórczych składanego przy zgłoszeniu dobra niematerialnego do CTT (pkt 7.5.8).

(dowód: akta kontroli str. 5-25)

Zgodnie z art. 50 ust. 4 statutu AGH do kryteriów oceny nauczyciela akademickiego zaliczono m.in.: wywiązywanie się z obowiązków naukowych wynikających z charakteru pracy na zajmowanym stanowisku oraz przestrzeganie prawa autorskiego, praw pokrewnych i własności przemysłowej.

Według zarządzeń Rektora AGH w sprawie ocen okresowych pracowników²² ocena okresowa nauczyciela akademickiego obejmowała m.in. ocenę działalności naukowo-badawczej – która uwzględniała oceny: działalności publikacyjnej, działalności w pracach naukowo-badawczych oraz działalności wynalazczej i wdrożeniowej (przy tej ocenie należało wziąć pod uwagę: liczbę wynalazków zgłoszonych do opatentowania, liczbę patentów udzielonych na wynalazki, liczbę umów licencyjnych na korzystanie z wynalazków lub know-how, liczbę wzorów użytkowych zgłoszonych do ochrony, liczbę umów

²⁰ Dane obejmują prace dyplomowe obronione na studiach I i II stopnia oraz na *wygaszanych* jednolitych studiach magisterskich (zarówno w formie pisemnej, jak i w postaci projektu inżynierskiego).

²¹ Nie pobrano wyjaśnień w tym zakresie od dziekanów: Wydziału Matematyki Stosowanej oraz Wydziału Humanistycznego.

²² Zarządzenie nr 16/2008 Rektora AGH z 17 lipca 2008 r. w sprawie oceny okresowej pracowników, zmienione zarządzeniem nr 6/2010 Rektora AGH z 18 lutego 2010 r. Zarządzenie nr 19/2012 Rektora AGH z 29 czerwca 2012 r. w sprawie oceny okresowej pracowników, zmienione zarządzeniem nr 52/2013 Rektora AGH z 10 grudnia 2013 r.

wdrożeniowych). Obowiązujące zarządzenie Rektora AGH w sprawie ocen okresowych pracowników²³ nie przewiduje objęcia tą oceną działalności nauczyciela akademickiego w zakresie zakładania spółek typu *spin-off*, na co zwracali uwagę naukowcy.

(dowód: akta kontroli str. 176-200, 416-419)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności AGH dotyczącej wspomagania naukowców w rozwijaniu wiedzy przydatnej z punktu widzenia komercjalizacji stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Regulamin, wprowadzony na podstawie art. 86c Prawa o szkolnictwie wyższym, nie zawierał zasad korzystania z majątku Uczelni wykorzystywanego do komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych oraz świadczenia usług naukowo-badawczych, co było niezgodne z art. 86c pkt 4 Prawa o szkolnictwie wyższym (w brzmieniu obowiązującym do 30 września 2014 r.), a od 1 października 2014 r. jest niezgodne z art. 86c ust. 1 pkt 1 lit. d tej ustawy.

(dowód: akta kontroli str. 5-25, 30-32)

W wyjaśnieniach Rektor AGH podał, że w związku z dużą różnorodnością (również kosztową) laboratoriów nie jest możliwe określenie jednolitych kryteriów i powiązań do zastosowania w całej Uczelni. Ponadto wyjaśnił: *Korzystając z pewnej autonomii jednostek uczelni władze rektorskie uzgodniły, że opracowany zostanie jedynie „Regulamin ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej...”, a decyzje w sprawie wykorzystania majątku uczelni wykorzystywanego do komercjalizacji wyników badań naukowych i prac rozwojowych będą podejmowane indywidualnie w każdym przypadku.*

(dowód: akta kontroli str. 252-253)

Z brzmienia art. 86c ust. 1 pkt 1 Prawa o szkolnictwie wyższym wynika obowiązek zamieszczenia wszystkich elementów, określonych w tym przepisie, w regulaminie zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz prawami własności przemysłowej oraz zasad komercjalizacji.

Ocena cząstkowa

Uczelnia posiadała strategię zarządzania własnością intelektualną, a także adekwatne do niej procedury wewnętrzne. Terminowo uchwalono Regulamin, który spełniał wymogi określone w art. 86c pkt 1-3 Prawa o szkolnictwie wyższym²⁴. Za nieprawidłowe należy jednak uznać nieustalenie w nim ogólnych zasad korzystania z majątku Uczelni wykorzystywanego do komercjalizacji oraz świadczenia usług naukowo-badawczych, wymaganych art. 86c pkt 4 Prawa o szkolnictwie wyższym²⁵. W ocenie NIK Regulamin umożliwiał określenie obowiązków i uprawnień do dóbr niematerialnych zarówno pracodawcy, jak i pracowników, a także osób trzecich korzystających z zasobów Uczelni. Naukowcom AGH zapewniono warunki organizacyjno-administracyjne umożliwiające ochronę i wykorzystanie własności intelektualnej (w tym pomoc rzeczników patentowych), a także stworzono system motywacyjny w zakresie działalności wynalazczej i wdrożeniowej. Podejmowano również działania mające na celu budowanie wśród pracowników świadomości znaczenia własności intelektualnej.

²³ Zarządzenie 19/2012 Rektora AGH z 29 czerwca 2012 r. w sprawie oceny okresowej pracowników, zmienione zarządzeniem nr 52/2013 Rektora AGH z 10 grudnia 2013 r.

²⁴ Po 30 września 2014 r. – art. 86c ust. 1 pkt 1 lit. a-c Prawa o szkolnictwie wyższym.

²⁵ Po 30 września 2014 r. stanowiło to naruszenie art. 86c ust. 1 pkt 1 lit. d Prawa o szkolnictwie wyższym.

2. Identyfikacja wiedzy wymagającej ochrony, poszukiwanie potencjału komercyjnego oraz ocenianie i selekcja pomysłów/projektów naukowych

Opis stanu faktycznego

Według Regulaminu:

- dobra niematerialne rozumiane były jako przedmioty praw własności intelektualnej²⁶ (pkt 2.1 ppkt 3);
- pracownicy AGH mieli obowiązek dokonania zgłoszenia faktu stworzenia dobra niematerialnego kierownikowi właściwej jednostki organizacyjnej Uczelni²⁷ w terminie 30 dni po zakończeniu jego tworzenia lub zakończeniu określonego etapu prac badawczych pozwalającego na dokonanie zgłoszenia dobra niematerialnego do ochrony (pkt 6.1.1);
- kierownik właściwej jednostki organizacyjnej AGH w terminie 30 dni miał przekazać do CTT zgłoszenia obejmujące: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografię układu scalonego lub informacje mogące stanowić know-how (pkt 6.1.2);
- wzór zgłoszenia stanowił załącznik nr 2 do Regulaminu i wymagał od zgłaszających m.in.: określenia charakteru dobra niematerialnego, opisanie go oraz wskazania jego twórców, a także zamieszczenia ich oświadczeń dot. zachowania rozwiązania w poufności i przeniesienia na rzecz AGH prawa do uzyskania prawa wyłącznego do opisanego rozwiązania (pkt 6.1.3);
- kierownicy właściwych jednostek organizacyjnych Uczelni mieli prowadzić rejestry dóbr niematerialnych obejmujące utwory w rozumieniu ustawy o prawie autorskim (w szczególności prace naukowe i programy komputerowe) oraz bazy danych *sui generis* (pkt 6.1.4);
- kierownicy właściwych jednostek organizacyjnych AGH mieli przekazywać dyrektorowi CTT kopie informacji utrwalonych w rejestrze w poprzednim roku kalendarzowym, w terminie do końca pierwszego kwartału (pkt 6.1.5);
- Centrum miało prowadzić rejestr dóbr niematerialnych obejmujący: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografię układów scalonych, znaki towarowe, know-how (pkt 6.1.6).

(dowód: akta kontroli str. 5-25)

Z wyjaśnień dziekanów 14 wydziałów Uczelni²⁸ wynika, że w okresie objętym kontrolą, na kierowanych przez nich wydziałach nie było przypadków odmowy pracownikom zgłoszenia dóbr niematerialnych do ochrony prawnej. Kierownicy właściwych jednostek organizacyjnych AGH przekazali do CTT zgłoszenia obejmujące w latach akademickich:

- 2011/2012 – 123 wynalazki, 2 wzory użytkowe, 5 wzorów przemysłowych, 1 znak towarowy, 19 informacji mogących stanowić know-how;
- 2012/2013 – 129 wynalazków, 4 wzory użytkowe, 1 znak towarowy, 12 informacji mogących stanowić know-how;
- 2013/2014 – 108 wynalazków, 4 wzory użytkowe, 6 informacji mogących stanowić know-how.

(dowód: akta kontroli str. 259, 340-412)

W Centrum prowadzono (elektroniczne) rejestry dóbr niematerialnych AGH obejmujące:

- wynalazki i wzory użytkowe (aktualny rejestr zgłoszeń do ochrony krajowej prowadzono przy pomocy programu Patent DB wersja 1.0);
- wzory przemysłowe, topografię układów scalonych, znaki towarowe i know-how.

Rejestr wynalazków i wzorów użytkowych zawierał m.in.: nr wniosku, nr patentu, datę zgłoszenia do ochrony, datę udzielenia patentu, datę wygaśnięcia ochrony, tytuł patentu, wydział zgłaszający dobro niematerialne do ochrony, twórców.

(dowód: akta kontroli str. 203-209, 260-303)

²⁶ W szczególności: utwory w rozumieniu ustawy o prawie autorskim (w tym prace naukowe, materiały dydaktyczne, programy komputerowe), bazy danych chronione w systemie *sui generis*, wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, znaki towarowe, topografie układów scalonych, know-how (pkt 2.1 ppkt 3).

²⁷ Dziekan wydziału lub kierownik innej jednostki organizacyjnej AGH, w ramach której doszło do powstania lub są prowadzone prace zmierzające do powstania dobra niematerialnego (pkt 2.1 ppkt 13).

²⁸ Nie pobrano wyjaśnień w tym zakresie od dziekanów: Wydziału Matematyki Stosowanej oraz Wydziału Humanistycznego.

Analiza 15 losowo wybranych zgłoszeń dóbr niematerialnych z lat 2011/2012-2013/2014, zakwalifikowanych przez CTT do ochrony, oraz 15 zgłoszeń dóbr niematerialnych z tego okresu, uznanych przez Centrum za nienadające się do ochrony, wykazała, że zgłoszenia te zawierały elementy wymagane wzorem stanowiącym załącznik nr 2 do Regulaminu.

(dowód: akta kontroli str. 210-219)

Według Regulaminu:

- decyzje w przedmiocie zgłoszenia do ochrony dobra niematerialnego w trybie krajowym miał podejmować, na wniosek twórcy (potwierdzony przez kierownika właściwej jednostki organizacyjnej AGH), dyrektor CTT (pkt 6.2.2);
- w przypadku podjęcia przez dyrektora Centrum decyzji o odmowie dokonania zgłoszenia do ochrony dobra niematerialnego, twórcy lub kierownikowi właściwej jednostki organizacyjnej AGH przysługiwało odwołanie do prorektora AGH właściwego ds. nauki, składane w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji dyrektora CTT (pkt 6.2.3);
- decyzje w przedmiocie zgłoszenia do ochrony dobra niematerialnego w trybie zagranicznym miała podejmować Komisja na wniosek twórcy, potwierdzony przez kierownika właściwej jednostki organizacyjnej Uczelni oraz zaopiniowany przez dyrektora Centrum (pkt 6.2.4);
- decyzja Komisji miała być doręczana dyrektorowi CTT, twórcy oraz kierownikowi właściwej jednostki organizacyjnej AGH (pkt 6.2.6);
- w przypadku podjęcia przez Komisję decyzji o odmowie dokonania zgłoszenia do ochrony dobra niematerialnego, bądź dokonania zgłoszenia dobra niematerialnego w węższym zakresie terytorialnym niż wnioskowany twórcy, kierownikowi właściwej jednostki organizacyjnej AGH lub dyrektorowi CTT przysługiwało odwołanie do Rektora AGH, składane w terminie 7 dni od dnia doręczenia decyzji Komisji (pkt 6.2.7);
- do zadań Komisji należało m.in. podejmowanie decyzji o dokonaniu zgłoszenia dobra niematerialnego do ochrony regionalnej lub międzynarodowej lub odmowa dokonania takiego zgłoszenia (pkt 8.1, ppkt 1).

(dowód: akta kontroli str. 5-25)

Badanie 15 zgłoszeń dóbr niematerialnych z kontrolowanego okresu²⁹, uznanych przez Centrum za nienadające się do ochrony, wykazało, że odmowy dokonania zgłoszeń do UPRP nastąpiły z powodów określonych w art. 24 Prawa własności przemysłowej. Zgłaszający nie odwołali się od podjętych w CTT ustnych decyzji o odmowie zgłoszenia dobra niematerialnego do ochrony.

(dowód: akta kontroli str. 216-219, 305-306, 416-419)

W okresie objętym kontrolą na AGH nie dokonywano analizy zgłoszeń dóbr niematerialnych pod względem kosztów i korzyści, jakie dobra te mogą przynieść. Jak wyjaśnił p.o. dyrektor CTT *polegano w tym zakresie na doświadczeniu twórców i ich oświadczeniach dot. spodziewanych korzyści z zastosowania dóbr niematerialnych w praktyce*. Prorektor ds. Nauki wyjaśnił ponadto, że *przeprowadzanie analiz potencjalnych korzyści przed zgłoszeniem dobra do ochrony jest niezmiernie utrudnione ponieważ przed zgłoszeniem wynalazku w Urzędzie Patentowym nie można ujawniać istoty wynalazku, jego opisu i zasad działania. Wynalazek w swej istocie charakteryzuje się też nowością i w związku z tym niemożliwe jest przeprowadzenie analizy porównawczej. Przeprowadzenie analizy potencjalnych korzyści jest możliwe dopiero po zgłoszeniu wynalazku do Urzędu Patentowego, ale nadal jest trudne i kosztowne – wynika to między innymi z faktu, że dobra zgłaszane do ochrony znajdują się na wczesnym etapie rozwoju. Jest wysoce prawdopodobne, że koszty analizy i wyceny przewyższyłyby koszty zgłoszenia dobra do ochrony*.

(dowód: akta kontroli str. 305-306, 530-532)

Z wyjaśnień Prorektora ds. Współpracy wynika, że na Uczelni nie prowadzono monitoringu prowadzonych badań naukowych pod kątem identyfikowania wartościowych pomysłów, powstających na gruncie akademickim, i poszukiwania potencjału komercyjnego projektów, ale opierano się w tym zakresie *na informacjach od twórców/autorów i na ich*

²⁹ 4 w latach 2011/2012, 6 w latach 2012/2013, 5 w latach 2013/2014.

doświadczeniu. Przy ogromnej ilości prowadzonych badań naukowych jest to w zasadzie jedyna możliwość zidentyfikowania wartościowego pomysłu. W ww. okresie prowadzono aktywną politykę informacyjną (m.in. szkolenia i seminaria) w tym zakresie, licząc na współpracę ze strony naukowców.

(dowód: akta kontroli str. 413-415)

Rektor AGH wyjaśnił, że w okresie objętym kontrolą NIK *nie stwierdzono sytuacji polegającej na niezgłoszeniu własności intelektualnej podlegającej ochronie lub skomercjalizowania wiedzy niechronionej przez Uczelnię*. Ponadto dodał, że władze AGH określają takie ryzyko jako niskie, ponieważ *według posiadanych informacji Uczelnia stosuje najkorzystniejsze wskaźniki podziału przychodów z tytułu komercjalizacji*.

(dowód: akta kontroli str. 252-253)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Uczelni dotyczącej identyfikacji wiedzy wymagającej ochrony, poszukiwania potencjału komercyjnego projektów oraz oceniania i selekcji pomysłów/projektów naukowych stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1) W okresie objętym kontrolą dziekani 16 wydziałów AGH nie prowadzili rejestrów utworów w rozumieniu przepisów ustawy o prawie autorskim (w szczególności prac naukowych i programów komputerowych) oraz baz danych *sui generis*³⁰, co stanowiło naruszenie pkt 6.1.4 Regulaminu.

(dowód: akta kontroli str. 254-259, 336-412)

Z wyjaśnień dziekanów wydziałów wynika, że nie prowadzili rejestrów, ponieważ pracownicy zatrudnieni w ramach wydziałów nie zgłaszali im faktu stworzenia dóbr niematerialnych.

(dowód: akta kontroli str. 336-412)

Tymczasem według statystyk bibliografii publikacji pracowników (afiliowanych nazwą Uczelni), zamieszczonych na stronie internetowej AGH³¹, pracownicy zatrudnieni w ramach 16 wydziałów opublikowali m.in.:

- w 2012 r. – 225 książek, 572 fragmenty (rozdziały), 2 396 referatów i 2 942 artykuły;
- w 2013 r. – 268 książek, 568 fragmentów (rozdziałów), 2 454 referaty i 3 053 artykuły;
- w 2014 r. – 166 książek, 562 fragmenty (rozdziały), 2 555 referatów i 2 988 artykułów.

(dowód: akta kontroli str. 202)

2) W badanym okresie na AGH nie doręczano twórcom lub dziekanom wydziałów decyzji o odmowie dokonania zgłoszenia³², do czego zobowiązywały punkty: 6.2.3 i 6.2.6 Regulaminu. Komisja nie podejmowała uchwał w sprawie decyzji w przedmiocie zgłoszenia dobra niematerialnego do ochrony w trybie zagranicznym, nie realizując tym samym swoich kompetencji określonych w pkt 8.1 ppkt 1 Regulaminu.

(dowód: akta kontroli str. 216-219, 305-306, 416-419, 530-532)

Pełniący obowiązki dyrektor Centrum wyjaśnił m.in., że *ze względów efektywności operacyjnej i ilości zgłoszeń decyzje, o których mowa, podejmowane były w ww. okresie przez kierownika Działu Ochrony Własności Intelektualnej, dyrektora CTT w porozumieniu z Prorektorem ds. Współpracy w formie ustnych ustaleń. Twórcy każdorazowo na bieżąco byli informowani o podjętej decyzji i innych czynnościach związanych ze zgłaszaniem dobra niematerialnego do ochrony*.

(dowód: akta kontroli str. 305-306, 416-419)

Co prawda działania CTT w zakresie podejmowania ww. decyzji wynikały z bieżących potrzeb operacyjnych, niemniej jednak zapisy Regulaminu nie uzależniały stosowania procedur, przewidujących doręczanie twórcom decyzji odmownych oraz podejmowanie przez Komisję uchwał w sprawie decyzji w przedmiocie zgłoszenia dobra niematerialnego do ochrony w trybie zagranicznym, od ilości zgłoszeń.

(dowód: akta kontroli str. 5-25)

³⁰ Wyjątek stanowił przypadek zgłoszenia takiej bazy Dziekanowi Wydziału Informatyki, Elektroniki i Telekomunikacji w 2013 r.

³¹ Pod adresem <http://www.bpp.agh.edu.pl/new/statystyki>.

³² Z wyjątkiem 2 przypadków z 15.

Przyjęte na Uczelni rozwiązania zakładały identyfikację własności intelektualnej AGH, podlegającej ochronie prawnej, przy pomocy naukowców. Centrum prowadziło na bieżąco – zgodny z Regulaminem – rejestr obejmujący: wynalazki, wzory użytkowe, wzory przemysłowe, topografię układów scalonych, znaki towarowe i know-how. Regulamin nakazywał także prowadzenie przez dziekanów wydziałów rejestrów zawierających, zgłaszane przez pracowników, utwory³³ oraz bazy danych *sui generis*. Rejestrów tych jednak nie prowadzono, co stanowiło naruszenie pkt 6.1.4 Regulaminu. Prawidłowo dokonywano w CTT oceny i selekcji dóbr niematerialnych zgłaszanych przez twórców, podejmując decyzje w przedmiocie zgłoszenia bądź odmowy zgłoszenia danego dobra do ochrony prawnej. Niezgodnie z zapisami Regulaminu o decyzjach odmownych informowano twórców ustnie oraz nie podejmowano uchwał w sprawie decyzji w przedmiocie zgłoszenia dobra niematerialnego do ochrony w trybie zagranicznym.

3. Działania Uczelni dla ochrony własności intelektualnej

Opis stanu faktycznego

3.1. Według Regulaminu:

- pracownik AGH zobowiązany był do zachowania w poufności wyników prowadzonych prac naukowo-badawczych-zarówno w trakcie ich trwania, jak i po ich zakończeniu, chyba że z postanowień Regulaminu wynikała możliwość udostępnienia określonych informacji (pkt 3.3.1);
- w przypadku konieczności ujawnienia osobie trzeciej informacji, dotyczących prowadzonych prac badawczych lub naukowych, pracownik AGH zobowiązany był do uzyskania od takiej osoby oświadczenia o zachowaniu poufności według wzoru stanowiącego załącznik nr 1 do Regulaminu (pkt 3.3.3);
- umowy zobowiązujące AGH do świadczenia usług badawczych lub rozwojowych na rzecz przedsiębiorców, a także inne umowy, w wyniku których wykonania mogły powstać dobra niematerialne, mogły określać zasady nabycia praw do dóbr niematerialnych w sposób inny, niż wynikający z zasad Regulaminu; decyzje w sprawie zawarcia tego typu umów miał podejmować prorektor właściwy ds. nauki (pkt 3.5);
- w sytuacji, gdy podmiot niebędący pracownikiem AGH korzystał z zasobów Uczelni, w szczególności infrastruktury, sprzętu badawczego lub dóbr niematerialnych będących własnością AGH, kierownik właściwej jednostki organizacyjnej AGH zobowiązany był do zawarcia umowy określającej zasady korzystania z zasobów Uczelni oraz regulującej prawa do dobra niematerialnego mogącego powstać w związku z korzystaniem z udostępnionych zasobów AGH (pkt 3.6.1);
- wzory umów zawieranych z przedsiębiorcami, studentami, doktorantami lub innymi podmiotami korzystającymi z zasobów Uczelni miał przygotować CTT (pkt 3.8.2).

(dowód: akta kontroli str. 5-25)

Z wyjaśnień dziekanów 4 wydziałów Uczelni³⁴, tj.: Elektrotechniki, Automatyki, Informatyki i Inżynierii Biomedycznej; Inżynierii Mechanicznej i Robotyki; Odlewnictwa; Inżynierii Materiałowej i Ceramiki wynika, że na tych wydziałach – w badanym okresie – wystąpił jeden przypadek korzystania przez podmiot niebędący pracownikiem AGH z zasobów Uczelni. Dziekan Wydziału Elektrotechniki, Automatyki, Informatyki i Inżynierii Biomedycznej zawarł umowę, o której mowa w pkt 3.6.1 Regulaminu. W umowie określono zasady korzystania z zasobów AGH. Jak wyjaśnił Dziekan jedynymi dobrami niematerialnymi mogącymi powstać w związku z korzystaniem z udostępnionych zasobów były publikacje.

(dowód: akta kontroli str. 374-412)

Na podstawie pkt 3.5 Regulaminu Rektor AGH pismem okólnym w sprawie stosowania Regulaminu³⁵ zaakceptował wzór umowy o wykonanie pracy badawczej lub rozwojowej na rzecz przedsiębiorców oraz upoważnił dziekanów wydziałów do akceptowania postanowień umów zawierających odmienne uregulowania od uregulowań wprowadzonych tym wzorem, o ile kwota wynagrodzenia netto nie będzie przekraczała 50 tys. zł. Poinformował także, że sporządzenie projektu umowy odbiegającego od wzoru umowy, w którym wynagrodzenie

³³ W rozumieniu przepisów ustawy o prawie autorskim.

³⁴ Wybranych do kontroli z tego zakresu.

³⁵ Pismo okólnie nr 1/2012 Rektora AGH z 28 lutego 2012 r. w sprawie stosowania Regulaminu ochrony, korzystania oraz komercjalizacji własności intelektualnej na AGH. Dalej *Pismo okólnie Rektora AGH*.

przekraczać będzie tę kwotę, wymaga każdorazowo decyzji Prorektora ds. Nauki, po zasięgnięciu opinii CTT.

Ponadto Rektor AGH wprowadził do stosowania wzory umów typowych:

- o wykonanie pracy badawczo-rozwojowej (lub wykonanie pracy o charakterze wspomagającym badania – ekspertyzy, opinie), o dzieło, o dzieło w programie operacyjnym Unii Europejskiej³⁶ (od 1 marca 2012 r.);
- o dzieło³⁷ (od 29 czerwca 2012 r.);
- o dzieło³⁸ (od 1 marca 2013 r.).

Wzory powyższe uwzględniały postanowienia Regulaminu.

(dowód: akta kontroli str. 5-29, 222-249)

Dyrektor Biura Rektora AGH wyjaśnił, że część szablonów umów wykorzystywanych do przygotowywania dokumentów jest opublikowana na stronie CTT oraz Centrum Obsługi Projektów (COP), oraz że przed złożeniem podpisów pod umowami przez każdą ze stron są one każdorazowo konsultowane i zatwierdzane.

(dowód: akta kontroli str. 250-251)

Pełniący obowiązki dyrektor Centrum wyjaśnił m.in., że wzory umów zawieranych z przedsiębiorcami, studentami, doktorantami lub innymi podmiotami korzystającymi z zasobów Uczelni, będą umieszczone w nowo wprowadzonym regulaminie.

(dowód: akta kontroli str. 254-259)

Analiza 12 umów o największej wartości³⁹ spośród 523 umów wykonawczych zawartych przez AGH z Narodowym Centrum Nauki w Krakowie (NCN) w celu wykonania krajowych projektów badawczych wykazała, że umowy te zawierały postanowienia dot. zabezpieczenia praw własności intelektualnej Uczelni – zgodne z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi AGH.

(dowód: akta kontroli str. 536-538)

Badanie 20 umów o największej wartości⁴⁰ spośród 2 285 umów wykonawczych zawartych przez AGH w celu wykonania krajowych projektów badawczych lub rozwojowych na rzecz przedsiębiorców lub instytucji publicznych (z wyjątkiem umów zawartych z Narodowym Centrum Badań i Rozwoju w Warszawie i z NCN) wykazała, że:

- 17 umów zawierało postanowienia dot. zabezpieczenia praw własności intelektualnej Uczelni lub postanowienia dot. przeniesienia tych praw na zamawiającego – zgodne z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi AGH;
- 2 umowy zawierały odesłanie do innej umowy, w której m.in. miały być uregulowane sprawy dot. praw własności intelektualnej Uczelni;
- 1 umowa nie zawierała postanowień dot. zabezpieczenia praw własności intelektualnej AGH.

(dowód: akta kontroli str. 539-546)

Analiza dokumentacji dot. 2 umów, tj.:

a/ umowy o dofinansowanie wykonania projektu celowego nr ROW-III-226/2012⁴¹, zawartej przez AGH z Naczelną Organizacją Techniczną Federacją Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych w Warszawie (NOT) oraz z firmą Compensus sp. z o.o. w Bytomiu, której przedmiotem było wykonanie prac objętych projektem pn. *Opracowanie i wdrożenie małogabarytowej spagoladówki z napędem spalinowym do pracy w warunkach zagrożeń w kopalniach węgla kamiennego*⁴²;

b/ umowy o dofinansowanie wykonania projektu celowego nr ROW-III-231/2012⁴³, zawartej przez AGH z NOT oraz z firmą Mine Master sp. z o.o. w Wilkowie, której przedmiotem było

³⁶ Zarządzenie nr 16/2013 Rektora AGH z 26 marca 2013 r. w sprawie zmiany niektórych wzorów umów typowych na AGH.

³⁷ Zarządzenie nr 20/2012 Rektora AGH z 29 czerwca 2012 r. w sprawie wzorów umów stosowanych na AGH w związku z wykonywaniem prac na rzecz przedsiębiorców.

³⁸ Zarządzenie nr 6/2012 Rektora AGH z 28 lutego 2012 r. w sprawie trybu postępowania przy zawieraniu umów oraz stosowania wzorów umów typowych na AGH.

³⁹ Umowy o największej wartości przypadającej na AGH, zawarte i realizowane w latach akademickich 2011/2012-2013/2014.

⁴⁰ Umowy o największej wartości przypadającej na AGH, zawarte i realizowane w latach akademickich 2011/2012-2013/2014.

⁴¹ Umowa Nr III-137/P-153/2012 z 24 lipca 2012 r.

⁴² Parametry przedmiotu wdrożenia (małogabarytowej spagoladówki z napędem spalinowym) określono w zał. nr 1 do umowy.

⁴³ Umowa Nr III-128/P-147/2012 z 29 czerwca 2012 r.

wykonanie prac objętych projektem pn. *Opracowanie konstrukcji, wykonanie i wdrożenie automatycznej wieżyczki kotwiącej z mechatronicznym układem sterowania do zabudowy wyrobisk eksploatacyjnych*⁴⁴;

wykazała, że:

- ze strony AGH umowy podpisali prorektorzy;
- w § 1 ust. 2 umów strony postanowiły, że *wzajemne prawa i obowiązki związane z wykonaniem [...] umowy, własnością wyników badań przemysłowych i prac rozwojowych, uzyskiwania przychodów z ich udostępniania, jak również sprawy dotyczące praw autorskich Wnioskodawca i Wykonawca uregulowali w odrębnej umowie, której zapisy nie są sprzeczne z zapisami niniejszej umowy*;
- do czasu kontroli NIK nie zawarto umów obejmujących zakres przywołany w ww. paragrafie.

(dowód: akta kontroli str. 539-546, 478-514)

Prorektor ds. Nauki wyjaśnił, że w przypadku pierwszej z umów (lit. a) przywołana w § 1 ust. 2 umowa nie była wymagana w procedurze podpisywania umowy trójstronnej, w szczególności nie stanowiła załącznika do umowy o dofinansowanie projektu. Ponadto dodał: *interpretowaliśmy zapis w taki sposób, iż jeśli w trakcie realizacji projektu powstaną dobra niematerialne mogące stanowić przedmiot ochrony własności przemysłowej, to strony uregulują tę kwestię w oparciu o odrębną sporządzoną umowę ujmującą w sposób należyty specyfikę wytworu, jak też normy prawne wynikające z przepisów [...] W momencie podpisywania umowy trójstronnej nie stwierdziliśmy przesłanek, które uzasadniałyby potrzebę regulacji kwestii własności niematerialnych odrębną umową. Wynikało to zarówno z faktu, iż żadna ze stron nie wносиła do projektu elementów tego rodzaju własności niematerialnych, których wykorzystanie przez strony mogłoby nosić znamiona naruszenia „prawa dozwolonego użytku”, jak też podział zadań badawczych i wdrożeniowych oraz wykonywania dokumentacji technicznych, nie stwarzały, w naszym odczuciu, zagrożenia problemów w interpretacji ustawowo obowiązujących przepisów dotyczących praw autorskich osobistych, jak też majątkowych. W trakcie realizacji projektu powstało w wyniku współpracy innowacyjne rozwiązanie zespołu wysięgnika wozu, które zostało zgłoszone do ochrony patentowej. Konsekwentnie z przyjętą przez nas interpretacją przygotowaliśmy stosowną umowę regulującą kwestie własności konkretnego dobra niematerialnego, którą przedstawiamy w załączeniu do niniejszego pisma [...] Ponieważ rozwiązanie powstało w końcowej fazie realizacji projektu i prace związane z przeprowadzeniem rozważania patentowego, jak też przeprowadzeniem procedury zgłoszeniowej także wymagały czasu, faza procedowania umowy nie została jeszcze zakończona i za porozumieniem stron przewidywane jest podpisanie jej do końca kwietnia. Na stosunkowo odległy termin podpisania umowy miała wpływ także sytuacja w firmie będącej naszym partnerem, związana z planowanymi tam zmianami organizacyjnymi.*

Odnośząc się do drugiej z umów (lit. b) Prorektor ds. Nauki podał m.in., że 10 lutego 2012 r. została zawarta umowa o współpracy pomiędzy Uczelnią a spółką Mine Master, oraz że *tak jak w przypadku projektu realizowanego z firmą Compensus sp. z o.o., i tu nie stwierdzono przesłanek, które uzasadniałyby potrzebę regulacji kwestii własności niematerialnych. Związane to było z faktem, iż w projekcie nie przewidywano powstania rozwiązań konstrukcyjnych, które mogłyby stać się przedmiotem patentu lub wzoru użytkowego. Dlatego też, strony uznały, że nie jest konieczne zamieszczanie takich zapisów w umowie dwustronnej, gdyż kwestie praw autorskich regulują przepisy prawne [...] Umowa trójstronna sporządzana była na wzorze NOT, przez co nie było możliwości wprowadzenia zmian w zapisach ww. dokumentu.*

(dowód: akta kontroli str. 506-514)

W latach 2011-2014 na AGH nie prowadzono audytów obejmujących zarządzanie własnością intelektualną Uczelni. W 2013 r. została przeprowadzona kontrola wewnętrzna w zakresie stosowania prawa własności przemysłowej w okresie od 1 października 2011 r. do 30 czerwca 2013 r. We wnioskach z kontroli stwierdzono m.in., że:

⁴⁴ Parametry przedmiotu wdrożenia (prototypu wieżyczki kotwiącej wraz z układem mechatronicznego sterowania zabudowanej na wysięgniku teleskopowym) określono w zał. nr 1 do umowy.

- Uczelnia aktywnie realizuje zadania związane z ochroną i komercjalizacją dóbr niematerialnych, a liczba uzyskanych przez nią praw własności przemysłowej i zawieranych umów licencyjnych systematycznie rośnie;
- CTT powinno zwrócić większą uwagę i dołożyć starań w kwestii przestrzegania zapisów Regulaminu, a także starannie dokumentować przebieg procesu komercjalizacji.

(dowód: akta kontroli str. 97-102)

Badanie 15 losowo wybranych zgłoszeń dóbr niematerialnych z kontrolowanego okresu, zakwalifikowanych przez dyrektora CTT do ochrony, wykazało m.in., że zgłoszenia zostały zweryfikowane pod względem merytorycznym przez rzeczników patentowych, którzy po stwierdzeniu, że wynalazki nadają się do opatentowania sporządzili wnioski o udzielenie patentów, a po ich złożeniu do UPRP poinformowali zgłaszających o nadanych numerach projektów wynalazczych.

(dowód: akta kontroli str. 210-215)

W latach akademickich 2011/2012-2013/2014 Uczelnia dokonała 420 zgłoszeń i rejestracji dóbr niematerialnych do ochrony prawnej⁴⁵, z tego: 399 dot. wynalazków⁴⁶, 14 – wzorów użytkowych, 5 – wzorów przemysłowych, 2 – znaków towarowych. Na poszczególne lata przypadają:

- 2011/2012 – 141 zgłoszeń i rejestracji (133 dot. wynalazków, 2 – wzorów użytkowych, 5 – wzorów przemysłowych, 1 – znaków towarowych);
- 2012/2013 – 148 zgłoszeń i rejestracji (142 dot. wynalazków, 5 – wzorów użytkowych, 1 – znaków towarowych);
- 2013/2014 – 131 zgłoszeń i rejestracji (124 dot. wynalazków, 7 – wzorów użytkowych).

(dowód: akta kontroli str. 259)

Analiza 15 losowo wybranych zgłoszeń dóbr niematerialnych, zakwalifikowanych przez Centrum do ochrony, wykazała, że okres od dnia zarejestrowania zgłoszenia w CTT do dnia złożenia do UPRP wniosku o udzielenie patentu wahał się od 22 dni⁴⁷ do 2 lat, 5 miesięcy i 11 dni⁴⁸. Spośród dokonanych zgłoszeń:

- 7 zakończyło się złożeniem wniosku o udzielenie patentu przed upływem 3 miesięcy od otrzymania zgłoszenia;
- 3 – złożeniem wniosku od 3 do 6 miesięcy od otrzymania zgłoszenia;
- 3 – złożeniem wniosku od 6 do 12 miesięcy od otrzymania zgłoszenia;
- 2 – złożeniem wniosku po ponad roku od otrzymania zgłoszenia.

Złożenie wniosku w terminach dłuższych niż 3 miesiące od zgłoszenia uzasadniano m.in.: niewystarczającą liczbą rzeczników patentowych zatrudnionych na AGH, zlecaniem wykonania czynności rzecznikom patentowym spoza Uczelni, niewystąpieniem okoliczności powodującej przyspieszenie procedury opracowania dokumentacji (np. zbliżający się termin publikacji lub zaprezentowania rozwiązania na konferencji) oraz nieokreśleniem w przepisach terminu na wykonanie przedmiotowych czynności.

(dowód: akta kontroli str. 5-25, 210-215, 304)

W kontrolowanym okresie wygasło 115 patentów i praw ochronnych uzyskanych przez AGH, w tym 55 (48%) dot. dóbr niematerialnych zgłoszonych przez Wydział Inżynierii Mechanicznej i Robotyki (WIMiR).

Spośród 115 patentów i praw ochronnych, które wygasły w badanym okresie, w stosunku do 54 (47%) nie przedłużono ochrony po 3 latach od zgłoszenia, w tym 36 dot. dóbr niematerialnych zgłoszonych przez WIMiR. Z wygasłych patentów i praw ochronnych 20 przypadają na tego samego naukowca⁴⁹ (w stosunku do 18 z nich – tj. 90% – nie przedłużono ochrony po 3 latach).

(dowód: akta kontroli str. 324-335)

⁴⁵ Z tego: 332 w trybie krajowym i 88 w trybie zagranicznym.

⁴⁶ Z tego: 316 w trybie krajowym i 83 w trybie zagranicznym.

⁴⁷ W przypadku wynalazku – bezprzewodowy czujnik pęknięć elementów ceramicznych i szklanych.

⁴⁸ W przypadku wynalazku – ochronne uszczelnienie łożyska tocznego z wykorzystaniem cieczy magnetycznej.

⁴⁹ W 3 przypadkach był on współtwórcą dobra niematerialnego jako jedna z 2 osób.

Z wyjaśnień dziekanów 14 wydziałów Uczelni⁵⁰ wynika, że głównymi przyczynami podjęcia decyzji o rezygnacji z ochrony prawnej dóbr niematerialnych były:

- brak zainteresowania wynalazkami ze strony potencjalnych użytkowników,
- brak komercjalizacji wynalazków
- brak perspektyw wdrożenia wynalazków lub wzorów użytkowych.

Żaden z dziekanów nie wskazał brak środków finansowych jako przyczynę podjęcia ww. decyzji.

(dowód: akta kontroli str. 340-412)

3.2. Przychody osiągnięte przez AGH w związku z zarządzaniem własnością intelektualną⁵¹ wyniosły w okresie objętym kontrolą NIK 3 821 419,24 zł, z tego w latach:

- 2011/2012 – 1 938 486,42 zł,
- 2012/2013 – 787 734,32 zł,
- 2013/2014 – 1 095 198,50 zł.

Koszty Uczelni związane z zarządzaniem własnością intelektualną⁵² wyniosły w badanym okresie 3 098 124,17 zł, z tego w latach:

- 2011/2012 – 771 681,31 zł,
- 2012/2013 – 977 106,88 zł,
- 2013/2014 – 1 349 335,98 zł.

(dowód: akta kontroli str. 105, 201, 420-422)

W związku z zarządzaniem swoją własnością intelektualną AGH poniosła w latach 2011/2012-2013/2014 następujące koszty i opłaty:

- koszty ochrony własności przemysłowej⁵³ – 408 044,80 zł;
- koszty usług prawnych związanych z uzyskaniem praw wyłącznych⁵⁴ – 1 653 384,36 zł;
- opłaty urzędowe – 924 344,75 zł;
- koszty sporów prawnych sądowych i pozasądowych (np. arbitraż) – 5 842,87 zł;
- koszty dostępu do patentowej bazy danych QPAT – 104 359,74 zł;
- koszty tłumaczeń zgłoszeń na j. angielski – 2 147,65 zł.

(dowód: akta kontroli str. 105, 201)

Według informacji INNOAGH jej przychody z tytułu dywidend wypłaconych przez 2 spółki typu *spin-off* wyniosły w latach 2011-2014 28 800 zł.

(dowód: akta kontroli str. 424-443)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Uczelni dotyczącej ochrony jej własności intelektualnej nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1) Najwyższa Izba Kontroli zwraca uwagę na długi czas weryfikacji przez rzeczników patentowych zgłoszenia oraz przygotowania wniosku o udzielenie patentu. Co prawda przepisy nie określają czasu na wykonanie tych czynności, ale powinny one nastąpić bez zbędnej zwłoki, tak aby wynalazki Uczelni mogły być jak najszybciej objęte ochroną prawną i procesem komercjalizacji.

2) Uwagę NIK zwraca też fakt, że prawie połowa przypadków wygaśnięcia patentów i praw ochronnych w okresie poddanym kontroli NIK nastąpiła po 3 latach od zgłoszenia do ochrony prawnej, co – biorąc pod uwagę przytoczone w pkt 3.1. niniejszego wystąpienia wyjaśnienia dziekanów – wskazuje na niski potencjał komercjalizacyjny dóbr niematerialnych objętych ochroną. Zdaniem NIK rozważenia wymaga wprowadzenie do Regulaminu obowiązku dokonywania badania potencjału komercjalizacyjnego dobra niematerialnego i oceny zasadności występowania o jego ochronę w formie przeglądów lub audytów (przed zgłoszeniem dobra do CTT).

⁵⁰ Nie pobrano wyjaśnień w tym zakresie od dziekanów: Wydziału Matematyki Stosowanej oraz Wydziału Humanistycznego.

⁵¹ Przychody z tytułu sprzedaży licencji oraz z tytułu przeniesienia prawa z patentu (1 przypadek w latach 2011/2012 – 123 000 zł).

⁵² Do kosztów tych zaliczono: koszty ochrony własności przemysłowej, koszty usług prawnych związanych z uzyskaniem praw wyłącznych, opłaty urzędowe, koszty sporów prawnych sądowych i pozasądowych (np. arbitraż), pozostałe koszty (dostęp do bazy patentowej QPAT, tłumaczenie zgłoszeń na j. angielski).

⁵³ Opłaty okresowe związane z ochroną wynalazków, wzorów użytkowych, znaków towarowych.

⁵⁴ Koszty usług kancelarii patentowych i rzeczników patentowych (zleczanych z uwzględnieniem procedur przetargowych), w tym koszty przeprowadzania badań zdolności patentowej.

Na AGH podejmowano właściwe działania w zakresie ochrony prawnej dóbr niematerialnych. W Regulaminie zamieszczono zasady zachowania w poufności wyników prowadzonych prac naukowo-badawczych. Zasoby Uczelni udostępniano na podstawie zasad określonych w umowie. Dokonano 420 zgłoszeń i rejestracji tych dóbr do ochrony prawnej, przy czym w ostatnim roku kontrolowanego okresu nastąpił ich spadek o 11,5% w porównaniu do poprzedniego roku (ze 148 do 131). W ocenie NIK przyjęto do stosowania odpowiednie wzory umów. Spośród 32 zbadanych umów wykonawczych 29 zawierało postanowienia dot. zabezpieczenia praw własności intelektualnej Uczelni lub postanowienia dot. przeniesienia tych praw na zamawiającego – zgodne z przepisami prawa i uregulowaniami wewnętrznymi AGH. Nie przeprowadzono audytów obejmujących zarządzanie własnością intelektualną. W ocenie NIK dobra niematerialne objęte ochroną miały niski potencjał komercjalizacyjny, na co wskazują wyjaśnienia dziekanów wydziałów i fakt, że prawie połowa przypadków wygaśnięcia patentów i praw ochronnych nastąpiła po 3 latach od zgłoszenia do ochrony prawnej. Zabezpieczono środki na pokrycie kosztów związanych z ochroną własności intelektualnej Uczelni. Przychody z tego tytułu wyniosły w kontrolowanym okresie 3 821 419 zł i przewyższyły koszty o 723 295 zł, przy czym w 2 ostatnich latach zaznaczyła się przewaga kosztów nad przychodami, odpowiednio o: 189 373 zł i o 254 138 zł.

4. Wykorzystywanie przez AGH wiedzy chronionej, w tym transfer technologii z nauki do biznesu

Opis stanu faktycznego

4.1. Według Regulaminu:

- proces komercjalizacji dóbr niematerialnych miało koordynować CTT, a decyzje w zakresie dokonania komercjalizacji dobra niematerialnego miał podejmować prorektor właściwy ds. współpracy i rozwoju, po uzyskaniu rekomendacji dyrektora Centrum (pkt 7.1.1);
- komercjalizacja miała obejmować następujące etapy: badanie dobra niematerialnego pod kątem możliwości uzyskania wyłączności ochrony prawnej, badanie potencjału komercjalizacyjnego dobra niematerialnego, znalezienie inwestora zainteresowanego wykorzystaniem dobra niematerialnego, ustalenie formy i warunków komercjalizacji (w szczególności poprzez negocjacje i zawarcie odpowiednich umów), wykonanie umów zawartych w wyniku komercjalizacji dobra niematerialnego (pkt 7.1.2);
- w przypadku pozytywnej oceny CTT, dotyczącej potencjału komercjalizacyjnego dobra niematerialnego oraz znalezieniu inwestora zainteresowanego wykorzystaniem dobra niematerialnego, CTT miało sporządzać raport – obejmujący wyniki badania dobra niematerialnego pod kątem możliwości uzyskania i utrzymania wyłączności ochrony prawnej oraz potencjału komercjalizacyjnego dobra niematerialnego – który miał stanowić podstawę do rekomendacji dla prorektora właściwego ds. współpracy i rozwoju dalszych działań w zakresie komercjalizacji (pkt 7.1.4);
- po zbadaniu dobra niematerialnego pod kątem możliwości uzyskania i utrzymania wyłączności ochrony prawnej miano dokonywać oceny potencjału komercjalizacyjnego dobra niematerialnego według zasad określonych w wytycznych załączonych do Regulaminu (pkt 7.4.1);

(dowód: akta kontroli str. 5-25)

Pełniący obowiązki dyrektor CTT wyjaśnił m.in., że w kontrolowanym okresie polegano na *doświadczeniu Twórców i ich oświadczeniach sugerujących możliwość komercyjnego wykorzystania wynalazku. Większość zgłoszeń po wstępnej ocenie miała potencjał komercyjny.*

(dowód: akta kontroli str. 254-259)

W okresie objętym kontrolą NIK Uczelnia posiadała następującą liczbę⁵⁵ praw do patentów i know-how:

- w latach 2011/2012 – 119 patentów (54 udzielono w tym okresie) i 25 know-how,
- w latach 2012/2013 – 127 patentów (81 udzielono w tym okresie) i 37 know-how,
- w latach 2013/2014 – 150 patentów (106 udzielono w tym okresie) i 43 know-how.

W badanym okresie Uczelnia udostępniała swoje prawa własności intelektualnej w drodze umowy licencyjnej⁵⁶. Licencji tych udzieliła:

- w latach 2011/2012 – 11 na wynalazki, 29 na know-how, 13 na programy komputerowe i algorytmy,
- w latach 2012/2013 – 5 na wynalazki, 4 na know-how, 23 na programy komputerowe i algorytmy,
- w latach 2013/2014 – 11 na wynalazki, 7 na know-how, 22 na programy komputerowe i algorytmy.

(dowód: akta kontroli str. 319-322, 444-446, 452-472)

Analiza 14 losowo wybranych umów licencyjnych z lat 2011/2012-2013/2014 wykazała, że zawierały one elementy wymagane wytycznymi w zakresie licencjonowania dóbr niematerialnych podanymi w załączniku nr 3 do Regulaminu.

(dowód: akta kontroli str. 447-451)

Jak wyjaśnił Prorektor ds. Nauki *wysokość należnych AGH opłat licencyjnych każdorazowo ustalano w negocjacjach z Licencjodawcą, biorąc pod uwagę kondycję Licencjodawcy, doświadczenie Twórców, warunki rynkowe i ogólne zalecenia władz AGH w tym zakresie. Ponieważ w AGH przeniesienie prawa i licencja wyłączna występują tylko w wyjątkowych przypadkach nie dokonywano wycen wartości dóbr niematerialnych, na które udzielano licencji ponieważ zawierane umowy licencyjne niewyłączne nie skutkują utratą przez AGH praw do wynalazku. W wyniku ich zawarcia kontrahent uzyskiwał prawo do wykorzystywania licencjonowanych technologii we własnej działalności gospodarczej, bez możliwości sublicencjonowania. Ponadto przy udzieleniu licencji niewyłącznej istnieje możliwość udzielenia licencji na korzystanie z dobra niematerialnego dla wielu podmiotów. Wobec pozostawiania praw własności do wynalazku przy AGH, nie było podstaw stosowania w takich przypadkach odniesienia wysokości opłaty licencyjnej do wartości dobra niematerialnego, lecz opłatę tą odnosi się do przychodów uzyskiwanych przez licencjodawcę z tytułu wykorzystywania wynalazku. Jest to standardowa metoda stosowana powszechnie w krajowych i zagranicznych instytucjach badawczych.*

(dowód: akta kontroli str. 473-477)

Prorektor ds. Współpracy wyjaśnił: *AGH przyjęła strategię polegającą na niepozbywaniu się praw własności intelektualnej. Uczelnia zezwala na korzystanie ze swojej własności intelektualnej głównie na podstawie niewyłącznych umów licencyjnych. Forma taka umożliwia udostępnienie dobra niematerialnego więcej niż jednemu podmiotowi, co ma znaczenie dla rozwoju gospodarki oraz potencjalnie może przynieść większy dochód. Pozbycie się prawa do dobra niematerialnego w formie sprzedaży (przeniesienie prawa) daje efekt wyłącznie jednorazowy i zawsze istnieje ryzyko, że nabywca kupując prawo, nabędzie je wyłącznie w celu zablokowania rynku. Dostępność tej wiedzy dla wielu podmiotów przyczynia się do powstawania nowych rozwiązań wpływających na postęp naukowo-techniczny, a tym samym na dalszy rozwój innowacyjności w gospodarce. Dodatkowo, dla wynalazków, poprzez publikację w wydawnictwach Urzędu Patentowego RP, jest promowana działalność AGH, nazwiska wynalazców i tematyka badań. Wpływa to również na postrzeganie AGH w środowisku naukowym zarówno w kraju, jak i za granicą.*

(dowód: akta kontroli str. 310-312)

Uczelnia informowała o swojej ofercie technologicznej za pośrednictwem strony internetowej CTT, na której znajdował się uaktualniany wykaz laboratoriów i aparatury badawczej w podziale na jednostki organizacyjne Uczelni. Ponadto na tej stronie znajdował

⁵⁵ Liczba patentów została podana na podstawie wnoszonych do UPRP należnych opłat za kolejne lata ochrony. Liczba know-how obejmuje wyłącznie know-how zgłoszone do CTT.

⁵⁶ Wystąpił jeden przypadek (w 2011 r.) odpłatnego przeniesienia praw do patentu.

się link do redagowanego i wydawanego przez Centrum kwartalnika *Newsletter dla przedsiębiorców* (prezentującego kompleksową ofertę technologiczną AGH).

(dowód: akta kontroli str. 250-251, 547-554)

W informacji INNOAGH dot. wdrażania przez spółki typu *spin-off* wyników badań i prac rozwojowych AGH podano m.in., że Zarząd INNOAGH monitoruje prace, które każdy z zarządów spółek podejmuje w celu wdrożenia tych wyników. *Budowa wartości rynkowej, szczególnie spółek innowacyjnych, technologicznych, jest procesem długotrwałym. Dotychczasowo na bazie własności intelektualnej AGH powstało 12 firm typu „spin-off”. Warunki oraz zasady transferu wiedzy i technologii ustalane były każdorazowo z Centrum. Każda ze spółek wdraża w praktyce badania i prace rozwojowe realizowane uprzednio na Uczelni. Stopień realizacji wdrożenia własności intelektualnej AGH w spółkach portfelowych INNOAGH oczywiście zależy od strategii każdej firmy, specyfiki i stopnia dojrzałości rynkowej komercjalizowanej technologii, czy uwarunkowań branży do której trafić mają ostateczne produkty, usługi.*

(dowód: akta kontroli str. 424-443)

4.2. W latach akademickich 2011/2012-2013/2014 Uczelnia nie przeprowadzała analiz skuteczności procedur ustalonych w Regulaminie. Jak wyjaśnił Prorektor ds. Współpracy AGH problemem w ww. okresie było *skuteczne dotarcie do potencjalnych odbiorców wiedzy i technologii powstałych na AGH*. Ponadto dodał: *Pomimo prowadzonych działań (między innymi: wydawanie newslettera, informacje na stronie internetowej, promocja oferty AGH na targach, wystawach i konferencjach) rynek słabo odpowiada na prezentowaną ofertę. Być może jest to spowodowane brakiem rozwiązań systemowych skierowanych na pomoc dla przedsiębiorców, którzy chcieliby zastosować nowe rozwiązania, a odczuwają brak środków niezbędnych na przystosowanie oferowanych technologii do konkretnych warunków, lub też na przeniesienie technologii z warunków laboratoryjnych do przemysłowych (np. modyfikacja i ułatwienia w systemie podatkowym oraz rozwój funduszy inwestycyjnych, czy celowych).*

(dowód: akta kontroli str. 413-415)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Uczelni w zakresie wykorzystywania chronionej wiedzy, w tym transferu technologii z nauki do biznesu nie stwierdzono nieprawidłowości.

Ocena cząstkowa

Na AGH podejmowano aktywne działania w celu transferu technologii z nauki do biznesu. Efektem tych działań był wzrost w ostatnich 2 latach badanego okresu liczby udzielanych licencji na wynalazki i know-how, odpowiednio, z 5 do 11 i z 4 do 7 oraz utrzymywanie się na tym samym poziomie licencji na programy komputerowe i algorytmy (23-22), a także rosnąca liczba spółek typu *spin-off*. Na stronie internetowej Uczelni znajdowała się pełna oferta technologiczna AGH.

IV. Wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli⁵⁷, wnosi o:

- 1) określenie w regulaminie, uchwalonym na podstawie art. 86c Prawa o szkolnictwie wyższym, zasad korzystania z majątku Uczelni wykorzystywanego do komercjalizacji oraz świadczenia usług naukowo-badawczych;
- 2) zapewnienie realizacji obowiązków przewidzianych Regulaminem, takich jak: prowadzenie rejestrów utworów i baz danych *sui generis*, doręczanie twórcom decyzji odmawiających zgłoszenia do ochrony prawnej dóbr niematerialnych oraz podejmowanie przez Komisję uchwał w przedmiocie zgłoszenia do ochrony dobra niematerialnego w trybie zagranicznym.
- 3) rozważenie podjęcia na Uczelni działań mających na celu weryfikację i ocenę rozwiązań zgłaszanych do CTT pod względem ich potencjału komercjalizacyjnego.

⁵⁷ Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm. – dalej: *ustawa o NIK*.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Krakowie.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Kraków, 16 kwietnia 2015 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Krakowie

Kontroler

Wicedyrektor
Marcin Kopec

Tomasz Gawel
doradca ekonomiczny